

27.

Wartość i odpowiedzialność wieku dorosłego

I. PROSPEKT WARTOŚCI

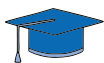
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój moralny, rozwój woli

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Działanie, otwartość, ufność, umiejętność stawiania sobie celów i ich osiągnięcie

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Akceptacja moralna i emocjonalna oraz chęć współpracy z osobami dorosłymi

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Życie człowieka jest procesem biologiczno-psychicznym, ma swoje etapy i zakres; od poczęcia do śmierci.
- Relacja międzyludzka: jednostka – społeczeństwo. Wymiana wartości i dóbr.

- Różnice pokoleniowe jako źródło wzajemnego ubogacania się, w życiu jednostki i grup społecznych.
- Racje i przyczyny powstawania tzw. konfliktu pokoleń.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Celem rozwoju człowieka jest osiągnięcie dojrzałości osobowej.
- Umiejętność odpowiadania za własne czyny na danym etapie rozwoju.

Zasady

- Akceptuję poszczególne etapy mojego życia i staram się wykorzystać to, czego już się nauczyłem.
- Słucham rodziców i pomagam im, wykorzystując ich doświadczenie życiowe.
- Już teraz uczę się, co znaczy być dorosłym.
- Jestem wdzięczny rodzicom za dar życia, za ich opiekę.
- Biorę odpowiedzialność za siebie i innych adekwatnie do mojego wieku.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Każde dziecko przechodzi etapy rozwoju prowadzące do odpowiedzialnej dorosłości.
- Rodzice są moralnie zobowiązani do pełnej edukacji i wychowania swoich dzieci¹.
- W każdym wieku dziecko ma tę samą godność.

¹ „Rodzice są pierwszymi, ale nie jedynymi wychowawcami swoich dzieci. Do nich więc należy prowadzenie z poczuciem odpowiedzialności pracy wychowawczej w ścisłej i czujnej współpracy ze strukturami cywilnymi i kościelnymi: już wymiar wspólnotowy, obywatelski i kościelny człowieka wymaga i prowadzi do dzieła szerszego i określonego, będącego owocem uporządkowanej współpracy różnych czynników wychowawczych. Wszystkie te czynniki są konieczne, nawet jeśli każdy może i powinien działać wedle własnej kompetencji i wnosząc sobie właściwy wkład. Rodzice mają prawo wybrać narzędzia formacyjne odpowiadające ich przekonaniom i szukać środków, które mogą im pomóc w ich wychowawczym zadaniu, także w obszarze duchowym i religijnym. Władze publiczne mają obowiązek zagwarantowania tego prawa i zapewnienia konkretnych warunków umożliwiających korzystanie z niego. W tym kontekście pierwszoplanowy staje się przede wszystkim temat współpracy pomiędzy rodziną a szkołą”. KNSK 240.

Zasady

- Wychowuję moje dziecko do dorosłości, samodzielności, odpowiedzialności i pełni życia moralnego².
- W wychowywaniu posługuję się zasadą dobrowolności, zasadą dobrego przykładu popartego racjonalnymi argumentami.
- Ukazuję wartość i godność życia dorosłego opartego na odpowiedzialności.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Szkoła jest środowiskiem ukazującym właściwe relacje międzypokoleniowe.
- Wychowawca i szkoła pełnią zadanie pomocnicze w edukacji i wychowaniu młodego pokolenia.
- Celem edukacji i wychowania jest samodzielne, odpowiedzialne, dobre, obecne i przyszłe życie wychowanków.

Zasady

- Ukazuję wartości wynikające z każdego etapu życia moich wychowanków.
- Dostrzegam różnice międzypokoleniowe pomiędzy wychowankami a dorosłymi (rodzicami). Szukam sposobów na pełne porozumienie pomiędzy dziećmi i rodzicami.
- Uczę odpowiedzialności za słowa, czyny, projekty i działania.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Angażujemy rodziców wraz z dziećmi do przygotowania np.: festynu, zabawy czy uroczystości szkolnej. Umożliwiamy współdziałanie uczniów z różnych grup wiekowych. Proponuję uczniom, aby wyobrazili sobie, że są już dorośli, że założyli rodzinę, mają własny dom. Proszę, aby opowiedzieli lub narysowali jak będzie wyglądał ich własny dom, rodzina w przyszłości. Dzieci mogą też

² „Stosownie do swojej godności wszyscy ludzie, ponieważ są osobami, to znaczy istotami obdarzonymi rozumem i wolną wolą, a przeto wyposażonymi w osobistą odpowiedzialność, przez własną naturę są przynaglani i moralnie zobowiązani do poszukiwania prawdy – przede wszystkim religijnej”. DWR 2.

opowiedzieć, jak wygląda dzień osoby dorosłej. Co należy do jej obowiązków, jak spędza wolny czas, czego może oczekiwać od dzieci itp.

Propozycje te mają uświadomić dzieciom, że życie dorosłych nie jest zabawą, związane jest z określonymi obowiązkami, zadaniami i trudnościami. Na koniec można postawić dzieciom pytanie: Czy łatwo jest być dorosłym?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Następuje wzajemne zrozumienie i umiejętność współpracy. Dzieci czują się bardziej odpowiedzialne za pomoc rodzicom i wspólne dobro w stosownym do swego wieku zakresie.

1.10. ZAGROŻENIA

Możliwa jest ciągła zależność emocjonalna dzieci od rodziców i starszych. W późniejszym okresie życia istnieje ryzyko wystąpienia u młodzieży infantylizmu i braku umiejętności w podejmowaniu samodzielnych decyzji. Dzieci powinny brać pewną część odpowiedzialności za swoje czyny. Może również zaistnieć brak porozumienia z dorosłymi w szkole, manifestowanie swojej nie-

zależności czy buntu. Grozi utrata ideałów, autorytetu osób starszych³, rezygnacja z życia wiarą w łączności z Kościołem. Kształtuje się utylitarne podejście do życia i relacji międzyludzkich.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym nabywają nowe umiejętności, między innymi uczą się odpowiedzialności za swoje czyny. Z każdym rokiem zakres odpowiedzialności powinien się poszerzać, tak, aby zakończenie edukacji szkolnej pokrywało się nie tylko z kompetencjami edukacyjnymi, ale również z dojrzałością osobową (psychiczną, społeczną, moralną, religijną etc.). Ważne jest, aby umożliwić dziecku podejmowanie własnych decyzji (stosownie do wieku), unikać kontroli i wyręczania. Dziecko w wieku wczesnoszkolnym z powodzeniem może podjąć niektóre obowiązki domowe, za które będzie odpowiedzialne. Także w grupie klasowej warto uczyć dzieci odpowiedzialności za siebie i za innych.

³ „Względny autorytet rodziców i wychowawców, uczestnicząc w afirmującym autorytecie Boga, umożliwia dziecku poznanie pojęć dobra i zła oraz pomaga w dokonywaniu wyboru określonego pewnymi granicami. Dzięki niemu dziecko staje się zdecydowane w swoich wyborach”. *Człowiek – osoba – płeć*, dz. cyt., s. 169-170.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Władysław Bełza (1847-1913), polski poeta neoromantyczny, piszący w duchu patriotycznym, piewca polskości, animator życia kulturalnego i oświatowego. Pisał głównie lirykę społeczno-patriotyczną. Wydał zbiory wierszy: *Z wiosny*, *Pieśni liryczne*, *Z doli i niedoli*. Wiele jego patriotyczno-wychowawczych wierszy było skierowanych do polskiej młodzieży i dzieci np.: *Cnoty kardynalne*. Najbardziej znany wiersz Bełzy to *Katechizm polskiego dziecka*, zaczynający się słowami: – Kto ty jesteś? – Polak mały.

Czym będę?
 Nieraz, gdy sobie
 W kątku usiądę,
 To myślę o tym,
 Kim też ja będę?
 Trudno się zawsze,
 Trzymać mamusi,
 Bo każdy człowiek,
 Sobą być musi.
 Więc może będę
 Dzielnym ułanem,
 Lub w cichej wiosce,
 Skromnym kapłanem.
 Może też inną
 Pójdę kolejką:
 Będę malarzem,
 Jak nasz Matejko.
 A może sobie
 I to zdobędę,
 Że ziemię ojców
 Uprawiać będę.
 Lecz jakimkolwiek,
 Iść będę szlakiem:
 Zawsze zostanę,
 Dobrym Polakiem!

W. Bełza, *Czym będę*,
 w: tegoż, *Katechizm
 polskiego dziecka*,
 wyd. Nortom, Wro-
 cław 2014, s. 5-6.

Wybrany fragment ukazuje dialog wewnętrzny małego dziecka, które zastanawia się, kim będzie w przyszłości. Autor wskazuje czytelnikowi, że wybór zawodu czy drogi życiowej jest bardzo istotny i należy zastanawiać się nad nim już w dzieciństwie. Jednak, według autora wiersza, najważniejsze w osiągnięciu dorosłości jest dojrzałość moralna i patriotyczna. Kimkolwiek będzie przyszły dorosły, najważniejszym jego obowiązkiem jest być dobrym, uczciwym człowiekiem i patriotą.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Człowiek [...] nie został stworzony jako byt nieruchomy i statyczny. Pierwszy jego opis biblijny przedstawia go jako stworzenie i obraz, określony w swej głębokiej rzeczywistości przez pochodzenie i podobieństwo, które o nim stanowią. Ale wszystko to wprowadza w istotę człowieka, mężczyzny i kobiety, zaczątek zadania oraz wymóg spełnienia go, zarówno indywidualnie, jak we dwoje. Zadaniem tym jest niewątpliwie panowanie nad stworzeniami, „uprawianie ogrodu”; ma to być wypełniane w ramach posłuszeństwa prawu Bożemu, a zatem w szacunku dla otrzymanego „obrazu”, będącego wyraźną podstawą władzy panowania, przyznanej mu dla jego udoskonalenia.

Jeśli mówimy tutaj o naturze, to nie mamy na myśli po prostu systemu procesów biologicznych. Jest tutaj mowa o czymś znacznie głębszym: chodzi o to, że przed wszystkimi strukturami porządkującymi – w samym człowieku – istnieją prawa pochodzące z jego natury. Idea praw człowieka jest w tym sensie ideą rewolucyjną: sprzeciwia się absolutyzmowi państwowemu i despotyzmowi pozytywnego ustawodawstwa. Jest też jednak ideą metafizyczną: w samym bycie tkwi etyczne i prawne roszczenie. Nie jest on ślepą materialnością, którą można potem dowolnie formować według czystej celowości. Natura nosi w sobie ducha, nosi etos i godność, i w ten sposób rości sobie prawo do naszego wyzwolenia i jednocześnie jego miary.

Elementarz Benedykta XVI (Josepha Ratzingera)...., dz. cyt., s. 35-36.

Rzeczywiście, miłości nie można sprowadzać do uczucia, które się pojawia i znika. Owszem, ma związek z naszą uczuciowością, ale taki, aby otworzyć ją na ukochaną osobę i w ten sposób zapoczątkować drogę, która jest wyjściem z zamknięcia we własnym „ja” i zbliżaniem się do drugiej osoby, by zbudować trwałą relację; miłość dąży do jedności z ukochaną osobą. Widzimy więc, w jakim sensie miłość potrzebuje prawdy. Jedynie kiedy jest oparta na prawdzie, miłość może przetrwać w czasie, przeciętych ulotność chwili i pozostać mocna, by wspierać wspólną drogę.

LF 27.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Ty więc, moje dziecko, nabieraj mocy w łasce, która jest w Chrystusie Jezusie, a to, co usłyszałeś ode mnie za pośrednictwem wielu świadków, przekaz wiarygodnym ludziom, którzy będą zdolni nauczać też innych. Bierz udział w trudach i przeciwnościach jako dobry żołnierz Chrystusa Jezusa. Nikt walczący po żołniersku nie wikła się w zabiegi około zdobycia utrzymania, żeby się spodobać temu, kto go zaciągnął. Również jeżeli ktoś staje do zapasów, otrzymuje wieniec tylko wtedy, gdy walczył przepisowo. Rolnik, który się trudzi, pierwszy powinien korzystać z pługów. Rozważaj, co mówię, albowiem Pan da ci zrozumienie we wszystkim. Pamiętaj na Jezusa Chrystusa, potomka Dawida! On według Ewangelii

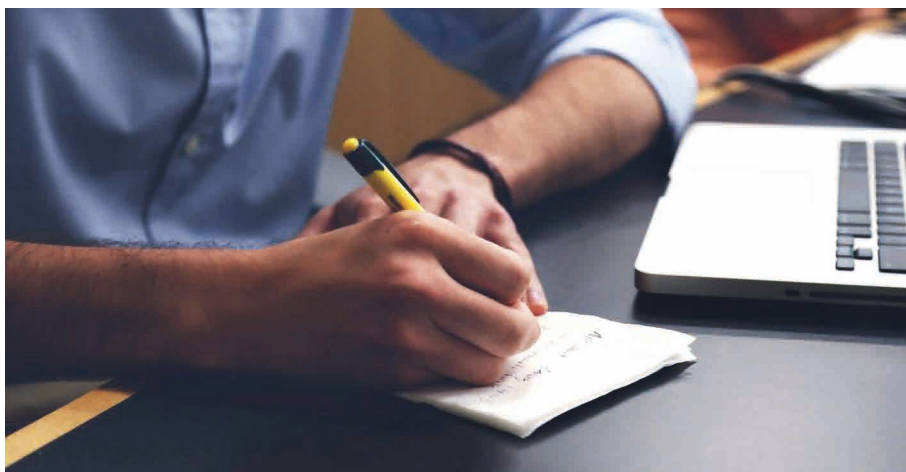
mojej powstał z martwych. (...) Staraj się, byś sam stanął przed Bogiem jako godny uznania pracownik, który nie przynosi wstydu, trzymając się prostej linii prawdy. Unikaj zaś światowej gadaniny; albowiem uprawiający ją będą coraz bardziej się zbliżać ku bezbożności. (...) uciekaj zaś przed młodzieńczymi pożądaniami, a zabiegaj o sprawiedliwość, wiarę, miłość, pokój – wraz z tymi, którzy wzywają Pana czystym sercem. Unikaj natomiast głupich i niedouczonej dociekań, wiedząc, że rodzą one kłótnie. A sługa Pana nie powinien się wdawać w kłótnie, ale ma być łagodnym względem wszystkich, skorym do nauczania, zrównoważony (2 Tm 2,1-9.15-16.22-24).

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Dorastające dzieci mają obowiązek i prawo wybrać zawód i stan życia. Powinny wypełniać te nowe zadania życiowe w zaufaniu do swoich rodziców, chętnie prosząc ich o opinie oraz rady i przyjmując je od nich. Rodzice powinni czuwać, by nie ograniczać swoich dzieci ani w wyborze zawodu, ani w wyborze współmałżonka. Obowiązek delikatności nie zabrania im, lecz wprost przeciwnie, zobowiązuje ich do pomagania dzieciom przez mądre rady, zwłaszcza wtedy gdy dzieci mają zamiar założyć rodzinę (KKK 2230).

Por. KKK 2218; 2219;
2227; 2224; 2223.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

- Człowiek – osoba – płeć*, red. M. Wójcik, wyd. Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Łomianki 1998.
- Dojrzałość chrześcijańska*, red. A. Nowak, W. Słomka, TN KUL, Lublin 1994.
- Elementarz Benedykta XVI (Josepha Ratzingera) dla pobożnych, zbuntowanych i szukających prawdy*, oprac. M. Zawada, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2008.
- Franciszek, Encyklika o wierze *Lumen fidei*, (29.06.2013), Wydawnictwo M, Kraków 2014.
- Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, (30.12.1987), w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 319-376.
- Papieska Rada Iustitia et Pax. Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, red. K. Ryczan, J. Kupny, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2005.
- Rogge J.U., *Dojrzewanie, czyli jak pozwolić odejść i pozostać wsparciem*, tłum. A. Kalińska, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2006.
- Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, (7.12.1965), w: tegoż, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 410-421.
- Tarnawski J., *Wygrać młodość*, Wydawnictwo eSPe, Kraków 2000.
- Terruwe A.A., Baars C.W., *Integracja emocjonalna. Jak uwierzyć, że jesteś kochany i potrafisz kochać*, tłum. M. Ciszewska, wyd. W drodze, Poznań 2019.
- Weron E., *Dojrzałość chrześcijanina*, Wydawnictwo Apostolicum, Ząbki 2003.
- Wolicki M., *Dojrzała osobowość – dojrzałe sumienie*, wyd. TUM, Wrocław 2000.
- Ziółek W., *Duchowość kobiety i mężczyzny. Pożegnanie z piaskownicą, czyli o konieczności bycia dorosłym*, Wydawnictwo Rhetos, Warszawa 2002.